

УДК [796.422.14.056]

ЗМАГАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ КРАЩИХ СПОРТСМЕНІВ СВІТУ, ЯКІ СПЕЦІАЛІЗУЮТЬСЯ З БІГУ НА СЕРЕДНІ ДИСТАНЦІЇ, В РІЧНИХ ЦИКЛАХ ПІДГОТОВКИ

Ольга РОДА

Волинський національний університет імені Лесі Українки

Анотація. У статті розглянуто порівняльний аналіз спортивних результатів кращих спортсменів літніх та зимових чемпіонатів світу. Аналіз фінальних протоколів проводився серед кращих легкоатлетів світу – чоловіків та жінок, які спеціалізуються з бігу на середні дистанції, за результатами двох чемпіонатів світу, проведених за один рік. У статті визначено ефективність змагальної діяльності в річному циклі підготовки спортсменів, які спеціалізуються на дистанціях 800 та 1500 м.

Ключові слова: змагальна діяльність, річний цикл, біг на середні дистанції, чемпіонат світу.

Постановка проблеми. В олімпійському спорті центральне місце займають найбільші змагання – Олімпійські ігри, чемпіонати світу, масштабні континентальні та регіональні змагання, Всесвітні Універсиади [3].

У легкій атлетиці від 1987 року в міжнародному календарі змагань у непарних роках почали проводити зимові та літні чемпіонати світу, як правило, у другій половині березня та серпня. Ці обставини дозволяють вважати структури макроциклів у ці роки ідентичними, а проведення їхнього змагального аналізу достатньо коректним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Порівняльний аналіз досягнень переможців та призерів зимових та літніх чемпіонатів світу з 1987 року до 2001 року (7-річних циклів), який провів Ф.П. Суслов [1], показав, що основна змагальна діяльність легкоатлетів проходить у другому весняно-літньому макроциклі. Тому постановка запитання, чи можливо успішно виступати на головних змаганнях два рази на рік на зимовому та літньому чемпіонатах є закономірним та актуальним.

Мета нашого дослідження – зробити порівняльний аналіз спортивних результатів кращих спортсменів світу, які спеціалізуються з бігу на середні дистанції на літніх та зимових чемпіонатах світу.

Методи дослідження: аналіз літературних джерел та статистичних матеріалів з легкої атлетики; аналіз результатів з бігу на середні дистанції на чемпіонатах світу.

Результати дослідження. За офіційними протоколами сайту Міжнародної асоціації легкоатлетичних федерацій [2] ми зробили порівняльний аналіз фінальних результатів лише в стаєрських дисциплінах (800 та 1500 м) чоловіків та жінок, які спеціалізуються з бігу на середні дистанції на літніх та зимових чемпіонатах світу, з першого по третє місце (табл. 1).

Аналіз результатів (табл. 1) показує, що за шість подвійних чемпіонатів світу лише одному спортсменові на дистанції 800 м із шести фіналістів вдалося виграти і взимку, і влітку. Це був кенійський легкоатлет Кіпкетер Уїлсон: на літніх чемпіонатах він був золотим призером три роки, а на зимових – один рік. На дистанції 1500 м взимку та влітку перемогли два спортсмени з шести. Одним з них 1991 року був Нуредін Морселі, який згодом 1996 року став олімпійським чемпіоном. Чемпіоном світу влітку Н. Морселі ставав три роки (1991р., 1993р., 1995 р.), у приміщенні – один рік (1991 р.). Іншим переможцем літнього чемпіонату світу з 1997 до 2001 року був Хішам Ель-Геруж, у чемпіонаті в приміщенні він перемагав 1995 та 1997 року.

Серед жінок на дистанції 800 м з шести чемпіонатів слід відзначити Марію Мутолу з Мозабіка, яка виграла літні чемпіонати 1993 року, 2001 та 2003 року. Нікому, крім Марії, не вдалося продемонструвати кращий результат сезону у світі на цій дистанції більше ніж п'яти разів за кар'єру – ні серед жінок, ні серед чоловіків. Сім разів (1993 р., 1995 р., 1997 р., 2001 р., 2003 р., 2004 р., 2006 р., 2008 р.) вона виборола золото на зимових чемпіонатах світу, поступившись першістю лише один раз – Людмилі Формановій 1999 року, в цьому ж році Марія Мутола отримала срібло на обох чемпіонатах.

Таблиця 1

**Порівняльні данні досягнень переможців та призерів літніх
та зимових Чемпіонатів світу (біг на 800 м / 1500 м) з 1987 р. по 1999 р.**

Місце	Рік	Зайняті місця на літньому чемпіонаті світу			
		Поліпшили позицію або зайняли таке саме місце		Погіршили позицію або не брали участі в літньому чемпіонаті	
		К-сть бігунів чол. 800м/1500м	К-сть бігунів жін. 800м/1500м	К-сть бігунів чол. 800м/1500м	К-сть бігунів жін. 800м/1500м
1 місце	1987	0/0	0/1	1/1	1/0
	1991	0/1	0/0	1/0	1/1
	1993	0/0	1/0	1/1	0/1
	1995	0/0	0/0	1/1	1/1
	1997	1/1	0/1	0/0	1/0
	1999	1/0	1/0	0/1	0/1
2 місце	1987	0/0	0/0	1/1	1/1
	1991	0/0	0/0	1/1	1/1
	1993	0/0	0/0	1/1	1/1
	1995	0/0	1/0	1/1	0/1
	1997	0/0	0/0	1/1	1/1
	1999	0/0	1/0	1/1	0/1
3 місце	1987	0/0	0/0	1/1	1/1
	1991	0/0	1/0	1/1	0/1
	1993	0/0	0/0	1/1	1/1
	1995	0/0	0/0	1/1	1/1
	1997	1/0	0/0	0/1	1/1
	1999	0/0	0/1	1/1	1/0
Всього за період 1987–1999 р.р.		3/2	5/3	15/16	13/15

На дистанції 1500 м з 1987 р. до 1999 р. не вдалося виграти обидва чемпіонати за один рік ні одній спортсменці. Поліпшити свій результат змогла лише на літньому чемпіонаті 1987 року Самойленко-Доровських Тетяна та Мастеркова Світлана – 1999 року. Остання стала двократною олімпійською чемпіонкою (на дистанції 800 та 1500 м) 1996 року в Атланті.

За даними табл. 1, з 1987 р. до 1999 р. з призерів-чоловіків зимового чемпіонату світу (2-ге місце), які спеціалізуються з бігу на 800 та 1500 м, нікому не вдалося зайняти таке саме місце на літньому чемпіонаті.

Серед призерів-жінок зимових чемпіонатів світу впродовж 1987–1999 років на 800 м 1995 року срібну медаль завоювала Летиція Врідс у додаток до бронзової медалі у приміщенні. Та 1999 року другою фінішувала в обох чемпіонатах Марія Мутола, яка вже згадувалася. На 1500 м у жінок з шести призерів чемпіонату світу в приміщенні ніхто не зміг зайняти таку саму позицію на літньому чемпіонаті світу.

Бронзову нагороду (800 м) на літньому та зимовому чемпіонатах світу 1997 року отримав Річ Кенах. На 1500 м чоловікам не вдалося потрапити до фіналістів у зимових та літніх чемпіонатах за один рік. Однією з шести призерок (3-тє місце) 1987–1999 рр. була румунська спортсменка Елла Ковач: 1991 році на дистанції 800 м вона завоювала бронзові медалі на літньому та зимовому чемпіонатах світу. На 1500 м з восьмого місця на чемпіонаті світу 1999 року в приміщенні змогла піднятися на третє у літньому чемпіонаті світу спортсменка з Ефіопії Кутр Дулече, яка 1997 року була рекордсменкою серед юніорів.

У табл. 2 ми наводимо порівняльний аналіз фінальних результатів чоловіків та жінок, які спеціалізуються з бігу на середні дистанції, на літніх та зимових чемпіонатах світу з першого до шостого місця за останнє десятиріччя.

Таблиця 2

**Порівняльні данні досягнень переможців та призерів літніх
та зимових чемпіонатів світу (біг на 800 м / 1500 м) з 2001 р по 2011 р**

Місце	Рік	Зайняті місця на літньому чемпіонаті світу			
		Поліпшили позицію або зайняли таке саме місце		Погіршили позицію або не брали участі в літньому чемпіонаті	
		К-сть бігунів чол. 800м/1500м	К-сть бігунів жін. 800м/1500м	К-сть бігунів чол. 800м/1500м	К-сть бігунів жін. 800м/1500м
1 місце	2001	1/0	1/0	0/1	0/1
	2003	0/0	1/0	1/1	0/1
	2005	1/0	0/0	0/1	1/1
	2007	0/0	0/1	1/1	1/0
	2009	1/0	0/1	0/1	1/0
	2011	0/0	0/0	1/1	0/0
2 місце	2001	0/0	1/1	1/1	0/0
	2003	0/0	0/0	1/1	1/1
	2005	0/0	0/0	1/1	1/1
	2007	0/0	1/1	1/1	0/0
	2009	0/0	0/0	1/0	1/1
	2011	0/0	0/0	1/1	1/1
3 місце	2001	1/0	0/1	0/1	1/0
	2003	0/1	0/0	1/0	1/1
	2005	1/0	1/0	0/1	0/1
	2007	1/0	0/0	0/1	1/1
	2009	1/0	1/0	0/1	0/1
	2011	0/0	0/0	1/1	1/1
4-6 міс- це	2001	0/0	0/1	1/0	1/0
	2003	0/0	0/0	1/1	1/1
	2005	0/0	0/0	1/1	1/1
	2007	0/0	1/0	1/1	0/1
	2009	1/0	1/0	0/1	0/1
	2011	1/0	0/0	0/0	1/1
Всього за період 2001–2011 рр.		9/1	8/6	15/20	15/17

На дистанції 800 м з 2001 до 2011 року на літніх та зимових Чемпіонатах світу три спортсмени з шести стали переможцями. 2001 року золото виграв швейцарський легкоатлет Андре Буче, при цьому у приміщенні він отримав лише бронзу. Видатним спортсменом в історії є Рашид Рамзі, який у літньому чемпіонаті світу 2005 року здобув перемогу на дистанціях 800 та 1500 м, а в зимовому було друге місце на 800 м. 2008 року на чемпіонаті світу в приміщенні Мбулаені Муладзі виграв срібну медаль, але у 2009 р., на чемпіонаті просто неба він отримав золоту нагороду. Переможці на дистанції 1500 м серед чоловіків відрізнялися в зимових та літніх чемпіонатах. Першою серед жінок на дистанції 800 м у 2001–2003 рр. на обох чемпіонатах була Марія Мугола. Дворазовою чемпіонкою світу (2007–2009 рр.) на дистанції 1500 м була Маріям Юсуф Джамал.

За перемогу на дистанції 800 м серед чоловіків у 2001–2011 рр. боролися Рашид Рамзі, Юрій Борзаковський (чемпіон Олімпійських ігор 2004 року на дистанції 800 м), Мбулаені Муладзі та інші. Ні одному з цих спортсменів не вдалося зайняти друге місце на літніх та зимових чемпіонатах світу за один рік. Дворазовий чемпіон світу в приміщенні на дистанції 1500 м Дересе Маккомен 2009 року став срібним призером на чемпіонаті світу під відкритим небом. У жінок у цей період двоє з шести призерок (2-е місце) на дистанції 800 м займали таке ж місце на чемпіонатах світу взимку та влітку. У 2001 році дубль срібло отримала Стефа-

нія Граф, та 2007 року срібну нагороду отримала Хасна Бенасі. Остання 2001 року стала переможницею на дистанції 1500 м, а на другому місці була Віолета Зекелі (2000 р. – 2 місце на Олімпійських іграх, 2001 р. – друге місце на чемпіонаті світу, таке саме на чемпіонаті світу в приміщенні). Варто відзначити українську спортсменку Ірину Ліщинську, яка на чемпіонаті світу у приміщенні була п'ятою, а на літньому Чемпіонаті світу 2007 року – другою.

Порівнюючи дані за третє місце серед чоловіків на дистанції 800 м з табл. 2, ми бачимо, що чотири з шести кращих легкоатлетів світу поліпшували результат або ж стабільно займали третю сходинку на двох чемпіонатах (2001 р. – Павел Сзап'євскі (у приміщенні – 6 місце), 2005 р. – Вільям Ямпой (у приміщенні – 5 місце), 2007 р. – Юрій Борзаковський (у приміщенні – 3 місце), 2009 р. – Юсуф Саад Камель (у приміщенні – 3 місце). На дистанції 1500 м 2003 року Іван Гешко посів п'яте місце на чемпіонаті світу в приміщенні, але на чемпіонаті світу влітку він став бронзовим призером. Легкоатлетки (800 м) Тетяна Андріанова та Дженіфер Мідовс займали п'яті місця на чемпіонатах світу в приміщенні 2005 та 2009 року відповідно, а на літніх чемпіонатах поліпшували свій результат до призового третього місця. На дистанції 1500 м 2001 року в обох чемпіонатах третьою була Наталя Горелова.

Серед чоловіків на дистанції 800 м (4-6 місце) зайняли 2009 року Нік Саймондс (на обох чемпіонатах був шостим) та 2011 року – Абубейкер Какі (у приміщенні був першим, а влітку – четвертим). На чемпіонаті світу в приміщенні (800 м жінки) Ольга Котлярова зайняла п'яте місце, а просто неба 2007 року – 4 місце, 2009 року Еліза Кусма Пікіоне – 6 місце в чемпіонатах одного року. З шести подвійних чемпіонатів 2001–2011 рр. на дистанції 1500 м серед жінок лише 2001 року Сакраменто Карла зайняла 4 місце на обох змаганнях.

Таким чином, отримані факти за результатами двох чемпіонатів світу, проведених за один рік на стаєрських дисциплінах (800 та 1500 м) у чоловіків та жінок вказують на те, що змагатися на вищому рівні з максимальним фізичним та психологічним навантаженням та займати найвищі місця в чемпіонатах світу взимку та влітку дуже складно. Перемагати двічі за один рік на чемпіонатах світу вдається, як правило, стаєрам, які є абсолютними лідерами в своїх видах та мають значну перевагу в спортивних результатах (Кіпкетер Уїлсон, Нуредін Морселі, Хішам Ель-Геруж, Марія Мутола, Рашид Рамзі). Спортсмени, які виступили значно гірше в літньому Чемпіонаті світу, можливо, не змогли належно підготуватися до нього або не брали участі в ньому, тому що не завоювали собі місце в команді на відбірних національних змаганнях.

Висновки.

1. Визначено, що серед всіх переможців, призерів та фіналістів зимового та літнього чемпіонату світу поліпшили результат або зайняли таке саме місце: а) у період 1987–1999 рр. у чоловіків на дистанції 800 м – троє, на дистанції 1500 м – двоє; у жінок на дистанції 800 м – п'ятеро, на дистанції 1500 м – троє; б) у період 2001–2011 рр. у чоловіків на дистанції 800 м – дев'ятеро, на дистанції 1500 м – один; у жінок на дистанції 800 м – восьмеро, на дистанції 1500 м – шестеро.

2. Визначено, що серед усіх переможців, призерів та фіналістів зимового та літнього чемпіонату світу погіршили результат або не брали участі у літньому чемпіонаті: а) у період 1987–1999 рр. у чоловіків на дистанції 800 м – п'ятнадцять, на дистанції 1500 м – шістнадцять; у жінок на дистанції 800 м – тринадцять, на дистанції 1500 м – п'ятнадцять; б) у період 2001–2011 рр. у чоловіків на дистанції 800 м – п'ятнадцять, на дистанції 1500 м – двадцять; у жінок на дистанції 800 м – п'ятнадцять, на дистанції 1500 м – сімнадцять.

1. Таким чином, більшість спортсменів, які зайняли призові місця в зимовому чемпіонаті світу, знизили свої позиції або не брали участі в літньому чемпіонаті світу, що, можливо, пов'язано з індивідуальним плануванням змагальної діяльності впродовж року.

Перспективи подальших пошуків. На ефективність змагальної діяльності кращих легкоатлетів світу великий вплив мають основні сторони їх підготовленості. Тому важливим подальшим науковим дослідженням є розробка планування тренувального процесу та змагальної діяльності в річному циклі спортсменів, які спеціалізуються з бігу на середні дистанції.

Список літератури

1. Суслов Ф. П. Теория и методика спорта : учеб. пособие для училищ олимп. резерва / Ф. П. Суслов, Ж. К. Холодов. – М. : Физкультура и спорт, 1997. – 416 с.
2. Режим доступа: <http://www.iaaf.org/index.html>
3. Платонов В. Н. Общая теория подготовки спортсменов в олимпийском спорте / Платонов В. Н. – К. : Олимпийская литература, 1997. – 583 с.

СОРЕВНОВАТЕЛЬНАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ЛУЧШИХ СПОРТСМЕНОВ МИРА, СПЕЦИАЛИЗИРУЮЩИХСЯ В БЕГЕ НА СРЕДНИЕ ДИСТАНЦИИ, В ГОДИЧНОМ ЦИКЛЕ ПОДГОТОВКИ

Ольга РОДА

Волынский национальный университет имени Леси Украинки

Аннотация. В статье рассмотрен сравнительный анализ спортивных результатов лучших спортсменов в летние и зимние чемпионаты мира. Анализ финальных протоколов проводился среди лучших легкоатлетов мира – мужчин и женщин, которые специализируются из бега на средние дистанции по результатам двух чемпионатов мира, проведенных в одном году. В статье определено эффективность состязательной деятельности в годовом цикле подготовки спортсменов, которые специализируются на дистанциях 800 и 1500 м.

Ключевые слова: состязательная деятельность, годовой цикл, бег на средние дистанции, Чемпионат мира.

COMPETITIVE ACTIVITIES OF THE BEST WORLD SPORTSMEN WHO SPECIALIZE IN MIDDLE-DISTANCE RUNNING IN ANNUAL CYCLES OF PREPARATION

Olha RODA

Lesya Ukrainka Volyn National University

Annotation. The article considers comparative analysis of sports results of the best sportsmen in summer and winter World Cups. The analysis of final protocols was conducted among the best athletes of the world – men and women, who specialize in middle-distance running by the results of two World Cups that were conducted in the same. The article defines efficiency of competitive activities in the preparatory annual cycle of sportsmen, who specialize in 800 and 1500 m distances.

Key words: competitive activities, annual cycle, middle-distance running, World Cup.